

Katja Olofsson, Anna Wilén, Catarina Annetorp Hörnsten
Sektionen för kompetensförsörjning och arbetsmiljö

Svar på frågor på Reglabs workshop den 3 maj 2022

När kommer nästa Nationella Trender och Prognoser - vilket år? Finns det en uppdateringsfrekvens?

Slutet av 2023 enligt plan.

Finns yrkeshögskoleutbildningar representerade i materialet?

Ja, Yh-utbildningar är med prognosberäkningarna. Utbildningsgrupperna 35V Medicinsk sekreterarutbildning, 35Y Yh-utbildning i företagsekonomi, handel och administration, 55T Yh-tekniker och gymnasieingenjörer och 73T Tandsköterskeutbildning är de utbildningsgrupper där i princip hela inflödet kommer från Yrkeshögskolan. I ett antal andra utbildningsgrupper kommer en del av examinationen från Yrkeshögskolan. Detta nämns i prognostexterna om andelen är betydande. I tabellpaketet (tabell 1a) kan man se hur stor examinationen från Yrkeshögskolan beräknas bli under prognosperioden.

Om validering tar fart t.ex. inom vård och omsorg kommer en del i arbetskraften ha denna grund. Troligt kommer kanske de ändå gå någon kurs. Finns det något antagande som påverkas av valideringsmöjligheten?

Det finns inget specifikt antagande om att validering kommer att öka under prognosperioden. Utöver gymnasieskolan kommer en del av examinationen till vård- och omsorg från komvux och det antar vi även framöver. Generellt har denna examination ökat under senare år och det är dessa nivåer som antas under prognosperioden. För just vård- och omsorgsutbildning finns också ett alternativt scenario med en fördubbling av examinationen från komvux.

Missade, 1 av 48 - vad? En viss näringsindelning?

Näringsgrenar/branscher, så ja, en viss näringsgrensindelning (samma som i nationella Trender och prognoser).

Hade varit intressant att höra SCB utveckla resonemang lite mer kring offentlig sektors tillväxt.

Efterfrågan på arbetskraft i den offentliga tjänstesektorns olika delar har beräknats utifrån den framtida demografiska utvecklingen och baseras på ett antagande om ett i stort sett oförändrat beteende avseende offentlig konsumtion samt oförändrad personaltäthet inom välfärdstjänsterna. Eftersom efterfrågan på hälso- och sjukvård samt äldreomsorg skiljer sig väsentligt mellan olika åldersgrupper tas även hänsyn till det genomsnittliga vård- och omsorgsutnyttjandet i olika åldrar. Sysselsättningen inom dessa verksamheter antas därmed följa den demografiska utvecklingen viktat för hur stort nyttjandet är i olika åldersgrupper.

Har SCB fört något resonemang med nationella aktörer om hur stor den offentliga sektorn kommer att bli om prognosens resultat förverkligas?

Nej, men det är en bra idé.

En ytterligare fråga är hur påverkas efterfrågan om vi får ökad aggregerad efterfrågan?

Om vi tolkar frågan rätt så bör den ingående näringsgrensprognosen justeras i så fall.

Antagande - är det en 100% matchning som eftersöks eller hur är 'önskat' tillstånd definierat?

Antagandena bygger på en tänkt "utbildningsmix" inom olika yrken år 2060 – ett år när mer eller mindre hela arbetskraften är "utbytt". Mixen består både av helt matchade utbildningar och delvis matchade utbildningar. Generellt och förenklat: Om en utbildning bedömts vara helt matchad med ett yrke, antas efterfrågan öka till 2035. Om utbildningen i stället bedömts vara delvis matchad, antas efterfrågan inom yrket vara densamma som idag. För en del utbildningar, framför allt lärarutbildningarna, tänker vi oss att utbildningsväxlingen inom läraryrket kommer ske snabbare pga. legitimationskravet.

Det är problematiskt att alltid betrakta matchning mellan utbildning och yrke som samhällsekonomiskt effektivt.

Ja. Vi tänker oss heller inte att utbildningsmixen varken år 2060 (se svar ovan) eller år 2035 kommer att vara "perfekt", utan att det även fortsatt kommer att finnas många utbildningsbakgrunder inom de flesta yrken. Dock gör vi antaganden om att andelen med matchande utbildningar kommer att öka och att andelen med mindre matchande utbildningar kommer att minska. Om inte detta antagande görs riskerar man att underskatta efterfrågan på vissa utbildningar och överskatta den på andra.

Hur påverkas utbildningsväxlingen av matchningen?

Antagandena om utbildningsväxlingen bygger i stora delar på matchningsbedömningarna, alltså bedömningarna av vilka yrken som matchar olika utbildningar, och omvänt. Till skillnad från de regionala matchningsindikatorerna, där utbildningsgrupp är i fokus, styrs utbildningsväxlingen av matchningen **per yrke**. Om matchningen redan är hög i en viss yrkesgrupp i en region (dvs. ”rätt utbildningar” arbetar inom yrket) antas det inte bli så stor effekt av utbildningsväxlingen i det yrket, allt annat lika. Omvänt blir effekten av utbildningsväxlingen större, om matchningen är låg i samma yrke. Det är sedan den sammantagna effekten över samtliga yrkesgrupper som styr, i kombination med vilka yrken som antas växa.

Är utbildningsväxlingen autonom och tar inte hänsyn till utbudet? Är det högre efterfrågan än utbudet antar jag att arbetsgivarna inte genomför utbildningsväxling? Tänker jag fel?

Om vi förstår frågan rätt: Vi tänker oss att det fortfarande kommer att vara önskvärt/efterfrågat att anställa personer med rätt utbildning vid nyanställningar under prognosperioden. Med andra ord är efterfrågan på personer med en viss utbildning tänkt att visa den potentiella efterfrågan på utbildade, utan hänsyn tagen till utbudet av arbetskraft med den specifika utbildningen.

Matchning är svårt och många utbildningar har ingen direkt matchning.

Helt sant. Mer generella utbildningar är ofta spridda över ett stort antal yrken och antas vara det även i framtiden, men med högre andelar i en del yrken och lägre i andra, beroende på typ av utbildning. Se även svar ovan.

Det pågår också arbete hos arbetsgivare att titta på yrkesroller och införa nya roller som t ex servicebiträden för att renodla vad undersköterskor gör för att använda kompetensen rätt och på så sätt få ner behovet av utbildade undersköterskor. Är det skiftet med i prognosen?

Nej, det ingår inte explicit i modellen, men vi antar heller inte att samtliga som arbetar som undersköterskor kommer ha en gymnasial vård- och omsorgsutbildning år 2035, utan bara att andelen ökar.

Lite besvärande att det strukturella efterfrågeöverskottet på arbetskraft underskattas i delar av prognosen. Arbetsmarknadslägesbeskrivningen finns visserligen men det hade varit önskvärt med en uppskrivning av efterfrågan (Diagram 1) i vissa delar av prognosen.

Ja, vi håller med om att det finns ett stort behov av kvantitativa underlag kring arbetskraftsbristen, för att i större utsträckning kunna skriva upp efterfrågan. Däremot är det i sammanhanget viktigt att skilja mellan brist som består av vakanser/obemannade platser och brist som snarare består av ”fel” utbildningar hos de anställda. I det senare fallet antas prognosen över utbildningsväxling ”ta hand om” bristen.

När det gäller vakanser/obemannade platser uppgick de till cirka 40 000 i privat sektor i riket år 2018 enligt Konjunkturstatistik över vakanser (årsgenomsnitt). Det kan ställas i relation till det totala antalet tillsatta anställningar samma tidpunkt, 3 250 000, som en ingång i diskussioner.

Det pågår även ett utvecklingsarbete inom SCB när det gäller just kvantitativa underlag kring brist och efterfrågan.

Som nationalekonom har jag problem med begreppet brist. För mig handlar det mer om att utbildningen är fel prisat. I detta fallet för låg lön (Lön plus arbetsinnehåll).

Tack för kommentaren, vi tror att vi förstår vad du menar. En skillnad finns dock i om det helt saknas arbetskraft med viss utbildning trots höga löner och attraktiva arbetsvillkor, eller om det finns utbildade men som hellre arbetar på andra delar av arbetsmarknaden eller inom yrken med formellt sämre matchning.

Jag blev lite osäker när SCB sa att ibland har man vägt in brist/överskott idag och ibland inte? Eller var det feltolkat - och snarare att är det bara liten brist/överskott så värderar man inte det. Men större underskott/överskott värderas och läggs in? Vet inte om det framgår tydligt när man värderat och när man inte värderar - om det inte är tydligt markerat/utskrivet kanske det kan vara en grej för framtiden.

För 22 utbildningsgrupper har dagsläget använts i prognosbedömningen för 2035. I praktiken är det dock endast ”brist idag” som får en påverkan, eftersom Af eller Socialstyrelsen inte har gjort några överskottsbedömningar i dessa 22 utbildningsgrupper.

Om dagsläget har använts eller inte, och i sådana fall vilken bedömning, står med i kolumnen ”Bedömning av arbetsmarknadsläget vid prognosens början” i tabell 0 i tabellpaketet. För de 22 utbildningsgrupperna där dagsläget har använts nämns det även i blå text direkt under kartan i länsrapporterna.